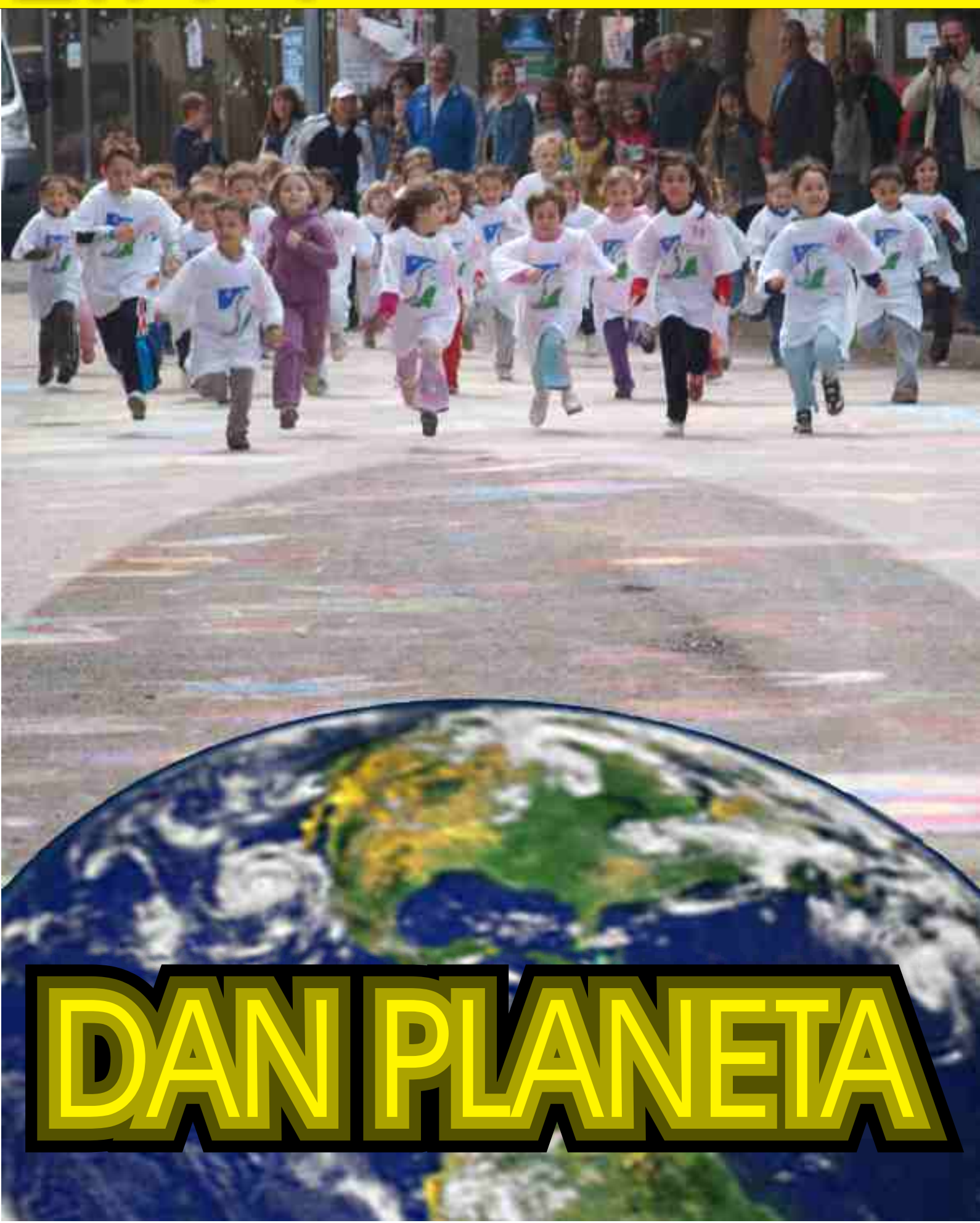

EKOLOŠKI BILTEN

LIPA

DRUŠTVA PRIJATELJA PRIRODE
BROJ 5 * ODŽAK * 1.5.2009.

DAN PLANETA

Ekološki bilten

Društva prijatelja prirode "Lipa"
Tel.: 031 762 135
031 711 666
Fax.: 031 711 665
www.vrbovac.com
ivo.lubina.dino@tel.net.ba

Glavni i odgovorni urednik

Ivo Lubina

Izvršni urednik

Zijad Terzić

Redakcija

Niaz Šabić
Katarina Čamber
Anto Tomas
Asmer Kršić
Mirzeta Topolović

Grafička obrada

Goran Bačić

Lektor

prof. Dževida Porobić

Tiraž

200 primjeraka

Štampa

GRAFIK DESIGN Odžak

Projekt izdavanja Biltena financira:

Federalno ministarstvo okoliša i
turizma,
Ministarstvo za industriju, energetiku i
rudarstvo
i
Općina Odžak

KUDA IDU DIVLJI LJUDI...

Koliko smo mi ustvari slobodni? Čovjek je slobodan sve dok svojim slobodom ne narušava slobodu drugog. Koliko često mi svojim postupcima ugrožavamo naše bližnje, okolinu i atmosferu, Zemlju općenito? Do kada će egzistirati kućne spalionice otpada? Može li odžačka kanalizacijska rijeka umjesto u rijeku Bosnu ići u kolektor? Hoće li nam seoski šumarci, potoci i jaruge biti vječno kontejneri? Mogu li se nesmetano puštati otpadne vode, a često i fekalije u kanale pored puteva?

Bezbroj je negativnih primjera našeg odnosa prema majci Zemlji. Znam da pojedinac ne može promijeniti svijet, ali može uticati da bude bolji i ljepši. Može stvarati kritičnu masu da se riješi neko pitanje koje nas sve ugrožava. Proljeće je vrijeme kada se sve budi, probudimo se i mi. Učinimo dodatni napor i ne narušavajmo prirodni sklad, potaknimo i druge da svojim postupcima ne zagađuju našu okolinu. Hvale je vrijedno nastojanje pojedinaca da posade novu sadnicu voća, ukrasnu biljku ili jednostavno «drvo». Mnoga su dvorišta dobila ovih dana nove sustanare, a nije malo primjera da su zarasle njive ili šikare postale voćnjak.

Ako malo više pažnje posvetimo brizi za otpad koji svi stvaramo pomoći ćemo nastojanjima da zaštitimo Zemlju od daljnjeg onečišćenja. Pažljivim selektiranjem otpada omogućujemo da se veći dio našeg otpada reciklira. Sve što je podložno truljenju, biorazgradivo, odložimo na priručno kompostistište i naredne godine ćemo imati prirodno đubrivo. PVC ambalažu ustupimo za preradu i izradu nove ambalaže. I stari papir je podložan reciklaži. Za proizvodnju jedne tone papira potrebna su: dva stabla, 240 000 litara vode i 4700 kWh energije, a za jednu tonu recikliranog papira nije potrebno nijedno stablo nego 180 litara vode i 2750 kWh energije. I vi izaberite.

Urednik

SADRŽAJ

Uvodnik	2
Niaz Šabić: Početak novih "hodovanja"	3
Ivo Lubina: Bosna na pragu	3
Dan planeta Zemlje (priredio: Z. Terzić)	4-5
Ivo Lubina: Hum; Uređenje staza;	
Godišnja skupština	6
Slobodan Maslić Boban: Za zdrav život i ekologiju svijesti	7
Vjetrenica (agencijska vijest)	7
Zijad Terzić: Ne daj se, generacija iz mejtefa, ne dajte se, tetovirani!	8-9
Katarina Čamber: Biomanipulacija	10
Marija Lubina: Čuvari našega zdravlja	11
Mirzeta Topalović: Mravi	12
Asmer Kršić: Vranica	13
Svjetski dan voda; Masna mrlja pluta Bosnom (agencijske vijesti)	14
Pisma čitatelja: Pismo 3a razreda	
O.Š. Vladimira Nazora Odžak	15-16
Kalendar značajnih datuma; Plan rada društva za 5. i 6. mjesec	16

Niaz Šabić

POČETAK NOVIH "HODOVANJA"

Konačno stadoše kiše, hladnoća popustila i ukazuje se zelenilo. Valjda se proljeće ne šali. Spremamo se za lagani pohod lokalnim stazama, nekoliko sati u prirodi kao „zagrijavanje“ za ozbiljnije poduhvate. Mjesto sastanka Radilj, polazak u 9.00. Pravimo zajedničke fotografije (tek da možemo usporediti jesmo li se svi vratili), provjera namirnica, vode... Sa nama su ljubitelji prirode iz Šamca - nekoliko njih. Vjerujem da je ovo početak dobrih odnosa i da će biti naši česti gosti.

Zmija planinara se počela izvijati prvim usponima. Vječne pričalice gube dah sa svakim pređenim metrom. Zima je bila malo preduga kondicija pala. Jedan od neumornih bio je „šamački slikar“. Moglo ga se vidjeti gdje god se okreneš: fotoaparati je čas bio uperen u žabe, čas u krajolik, pa opet na neku biljčicu ili na zadihane planinare. Brz i spretan momak. Ivo se u maniru iskusnog planinara i poznavao lokaliteta pobrinuo da

pojasni svako selo, brdo pa i najmanje kose kojima smo prolazili. (Jedna od poznatijih je Tihina kosa!). Prolazimo pitomim mjestima, tragovi kuća, puteljci, stabla trešanja govore da se doskora tu živjelo. Izbijamo na čistinu na kojoj treba pregledati sadržaj ranaca, iznosimo iče i piće - počinje „bal vampira“. Svi, osim „slikara“, već sjede i odmotavaju sendviče. On lovi svjetlo i sliku Save u daljini. Doista, „valterovski“ pogled na lijenu tok vode, odgonetamo imena naselja u vidokrugu i neko dodaje kako će ovo biti još ljepše kad izbije list i kada oko moradne biti oštrije da raspozna mjesto gdje Sava naglo mota. Neso, s bočicom otrova od šljiva, obilazi zainteresirane: Pačka, mene, sebe pa opet Pačka i ...duga i dosadna priča. Savjesno skupljamo sve ostatke našeg (i tuđih) odmora (plastične boce, folije i sl.). Već će se naći mjesto za takav otpad.

Nastavljamo. Dan je (trošim, i sam

kojima se može opisati ljepota dana) onakav kakav ste sigurno nekada doživjeli. Dodate li tome bjelinu breza, zujanje pčela, hitro nestajanje guštera u šipragu, ljude koji su se „odrekli“ današnjih reklama na TV-u i utakmice Bundes-lige, vidite da je to jedan lijep dan. Koliko li je ljudi danas svoje udobne fotelje zamijenilo kvrgavim, protruhlom deblom kraj puta? Nema veze, mi svoje grčeve u mišićima liječimo novim hodanjem.

Kolskim se putem podugo penjemo kroz bukovu šumu. Debeli sloj lišća pod nogama i šarenilo svjetla iznad glave. Još jedna pauza na vidiku. Rumenilo dječjih obraza završava u sveprisutnom fotoaparatu gore (i dole) pomenutog slikara. Borba za dah dobivena. Još nekih sat i nešto i staza je savladana. Ivo će nekom prečicom (treba pripremiti nešto ručka), a mi planiranim putem. Nikad više. Već prvo križanje putova dilema. Složimo se i svi na istu stranu. Sljedeće križanje - dilema. Ne složimo se - jedni na jednu, a drugi na drugu stranu. Budući da organizaciju ovog puta vode članovi (Ivanka i Niaz) koji su išli uvijek iza nekoga, to je ovaj pohod „ozbiljno“ ugrožen. Krenem, sa dobrim zaostatkom, za „desnom“ grupom. Stripovski pratim tragove koji se, jasno, na nepostojećem putu niti ne daju pratiti. Zastajem, osluškujem. Nikakav zvuk niotkud. Okrećem oštro prema „lijevoj“ grupi. Zar ima ovakvih padina na ovako niskim brdima? Skoro na leđima silazim do potoka i skoro četveronoške se penjem na drugu stranu. Deset minuta sam u šumi o kojoj ništa ne znam nikada se ne odvajajte od grupe! Kada bi se bar slikar odnekud pojavio. Znam da nisu mogli daleko stići, grmljavina vlastitog srca me sprječava da čujem išta drugo. Konačno poznati glasovi, još malo ubrzam i sasvim „nehajno“ hvatam priključak sa grupom. Na putu susrećemo i „odmetnutu desnu“ grupu. Sad još samo da ručak savladamo i ovaj se izlet može završiti. „Još jedna fotka za kraj!“, povika netko iz mase.

O nekontroliranom vađenju šljunka iz korita rijeke Bosne već smo pisali, ali trenutno stanje zaslužuje posebnu pažnju, bolje reći vapaj. Da se Bosna u proteklih desetak petnaestak godina približila Odžaku za 200 300 metara poznata je činjenica, ali nastupanje ove zime poprima razmjere katastrofe. Riječni tok je doslovno stigao do praga vikendice Džinić Ibrahima.

Jedan od vlasnika vikendica, Izet Zolotić, nas je upoznao sa stanjem nasipa ispod ušća kanalizacijskog kanala (što je priča za sebe) u rijeku Bosnu. Zabrinjavajuće je pomjeranje korita rijeke, a posebno pretpostavka da bi rijeka mogla izaći iz trenutnog korita i prodrijeti prema centru sela Ada.

BOSNA NA PRAGU

Ivo Lubina

DAN PLANETA

Priredio: Zijad Terzić

Pobjednici uličnih utrka povodom Dana planeta, Odžak, 22.04.2009.

PREDŠKOLSKI UZRAST DJEVOJČICE

1. Sara Ivetić
2. Matea Martinović
3. Melisa Kahvedžić

DJEČACI

1. Mehmed Hadžiomerović
2. Eldin Beganović
3. Karlo Jeleč

OSNOVNA ŠKOLA

1.-4. RAZRED DJEVOJČICE

1. Emina Zolotić
2. Emma Kosovac
3. Nermina Horosković

DJEČACI

1. Dario Crnčić
2. Josip Marić
3. Matej Maglica

OSNOVNA ŠKOLA

5.-8. RAZRED DJEVOJČICE

1. Ana-Marija Sebešić
2. Samira Karić
3. Semina Karić

DJEČACI

1. Sanel Hodžić-Mehić
2. Mario Kovačević
3. Sven Oreč

ZEMILJE

SREDNJA ŠKOLA ŽENSKE

1. Katarina Marić
2. Ivana Džepić
3. Adela Sejdić

MUŠKI

1. Almas Imširović
2. Marijan Zec
3. Josip Grgić

SPORTSKI KLUBOVI I GRAĐANSTVO ŽENSKE

1. Amra Džaferović
2. Ilijana Kljajić
3. Mersija Mujkanović

MUŠKI

1. Redžo Spahić
2. Damir Ahmetović
3. Edin Fazlić

HUM

Ivo Lubina

Popeti se na 1.280 m nadmorske visine i nije neki poduhvat. Stvari mogu izgledati i drugačije ako se poslije dva i pol sata vožnje autobusom na uspon krene sa magistralnog puta Zenica Sarajevo. Pauza za ručak i predah (oko sat vremena) u planinarskom domu «Jedinci» na 858 metara n/v. Iznad doma nas dočekuje snijeg dubok desetak centimetara, a poslije sata hoda i preko četrdeset centimetara. Dok se glavina kružnom stazom vraća u dom, desetak planinara nastavlja uspon na vrh. Izlaskom na zaravan, vjetar naglo pojačava. Kolona se sve više razvlači kako se približava strmina prije posljednjeg uspona. Na vrh stiže osmero (Marija je jedina

žena), a kao nagrada za uloženi napor dočekuje nas prekrasan pogled. Okolo, na dohvat ruke Vlašiću, Vranici, Bjelašnici i Zvijezdi ili Zenici, Kaknju i Busovači, a i vjetar nas nekako

štedi. Kratak odmor, fotografiranje za uspomenu i pokret, svjesni da se treba do noći vratiti u dom. Najčešće nezgode se baš dešavaju pri povratku, zbog pada koncentracije i umora.

UREĐENJE STAZA

Prva aktivnost Društva poslije godišnje skupštine je proljetno uređenje staza za šetanje. Početkom aprila, prvi vikend, vrijeme je idealno za boravak u prirodi. Plan je da se prođu sve staze, sklone suhe grane, sasijeku izrasle šibe, pokosi uspon na Plandište, postavi stol i klupe na Lipi i izradi brvno na potoku Jošavica.

Markirana je i nova staza, od izletišta Radilj do vrha Ninoš.

GODIŠNJA SKUPŠTINA

Redovna godišnja skupština DPP «Lipa» održana je 21.03.2009.godine u maloj sali Centra za kulturu. Skupština je upoznata sa programskim i finansijskim izvještajem za proteklu godinu, a usvojila je Plan rada za 2009.g., plan uređenja staza za šetanje i zastavu Društva.

Skupštinu su pozdravile i poželjele uspješnu narednu godinu delegacije: PD «Dilj Gora» Slavonski Brod, PD «Tikvice» Županja, PD «Čičak» Orašje, «Udruženje za zdrav život i ekologiju svijesti» iz Šamca i PD «Gradina» Gradačac.

ZA ZDRAV ŽIVOT I EKOLOGIJU SVIJESTI

Slobodan Maslić Boban

“Udruženje za zdrav život i ekologiju svijesti” postoji više od pet godina, a pedesetak članova nisu samo iz Šamca već i iz okolnih mjesta. Članovi udruženja su različite starosne dobi. Svoju misiju ostvaruju promocijom zdravog života, unapređenjem zdravlja i podizanjem ekološke svijesti članstva i društvene sredine. Cilj

je ljude učiniti samosvjesnim, tolerantnim i jačati njihovu ličnost, a društvo učiniti demokratičnijim kao i razvijati razumijevanje među ljudima dobre volje.

Svoj ciljeve ostvaruju kroz rad sekcija. Različite vidove saradnje i vrlo dobre odnose njeguju sa sličnim udruženjima širom BiH, Srbije, Hrvatske,

Makedonije, Njemačke i drugih država.

Udruženje je uzelo učešće u mnogim domaćim i međunarodnim kampovima, susretima i druženjima. Vrlo često organiziraju edukacije, neformalnu nastavu i kurseve o feng shui, akupresuri i sličnim naukama.

VJETRENICA

AGENCIJSKA VIJEST

Speleološka udruga 'Vjetrenica - Popovo polje' pozvala je vlasti Republike Hrvatske i Bosne i Hercegovine da spriječe izgradnju odlagališta otpada u Dubrovačkom zaleđu uz granicu s BiH koju su prošloga tjedna najavile vlasti Dubrovačko-neretvanske županije.

Udruga smatra izgradnju odlagališta otpada iznimno štetnim za **Popovo polje i Dubrovačko primorje**. 'Zbog iznimno propusnog terena i

brojnih utvrđenih podzemnih veza koje od Popova polja prolaze ispod predviđenog mjesta odlagališta prema moru između Slanog i Neuma, ta lokacija može biti štetna za **ekološki sustav** Popova polje koji je dom za vrlo ugroženu i najbogatiju podzemnu faunu na svijetu', ističe se u priopćenju udruge Vjetrenice.

Pri tome se navode i **rezultati hidrogeoloških istraživanja** koji se protive odabiru lokacije Banjevići kod sela Trnovica ali

koja je tri kilometra zračne linije udaljena od ruba Popova polja i najmanje je 150 metara na većoj nadmorskoj visini od Popova polja. Iz Speleološke udruge Vjetrenica upozorili su kako su vlasti Dubrovačko-neretvanske županije prije dvije godine namjeravale smjestiti odlagalište u neposrednoj blizini terena iznad Vjetrenice, ali su odustale nakon što je utvrđeno da se Badovinje rupe nalaze u **drugoj vodozaštitnoj zoni**.

NE DAJ SE, GENERACIJO IZ MEJTEFA,

Druženje s Brođanima i "Građanima" na Vučjaku

Slažem se s jednim kolegom da su svi naši pohodi nalik jedan drugom i kad jednom opišeš prvi, komotno bi taj obrazac mogao unedogled primjenjivati za svaki naredni broj biltena, izmijenivši tek vrijeme i mjesto: dan je bio tmuran, ili osvanulo je sunčano jutro, popeli smo se na brdo, ili smo pregazili potok, pogled je pucao, ili kroz krošnje se nazire parče plavog neba itd...

Meni je uvijek lakše pisati tekstove u kojima naivnim Odžaćanima prodaš foru, kako to što pišeš nema veze s Odžakom, pa ih onda nakiljaš do besvijesti.

I onda se desi, kao ovaj put, da ti glavni urednik da u zadatak da napišeš «samo par rečenica» o posljednjem pohodu. A ne znam s kojom bih vam nepogodom mogao uporediti našeg glavnog urednika. U svakom slučaju, nepogoda je svjetskih razmjera. Recimo, na primjer, lakše bi bilo završiti sve fakultete na odžačkom sveučilištu te proći na natječaju za ravnatelja svemira, nego njega izbjeći.

Dakle, izaberimo teže.

Jutro je mutno kao barača, kao prljavozelena barača nasred trotoara pored moje kuće, Redže Porobića 506, kod «Ružice». I ruši se po ulici zemlja sa zelenog traktora, bjesomučno tjeranog podbuhlim traktoristom, niz jedan ležeći policajac. Nisam još popio prvu kafu i cvrkut ptica mi dođe kao da sam opkoljen ozvučenjem s koncerta Ilije i Marka Begića u Domu kulture u Županji. Ne daj se, čovječe, još samo par stotina metara do prvog kafe-aparata.

Iza kuće, tik pored odžačkog najmodernijeg stambenog bloka, zvanog Hanka, puši se dubre.

(Ovdje vi trebate zaključiti, kako su jutro još svježja, a ne, kako gradski oci u prostorni plan vješto ugrade lijepe trenutne nostalgije, sjete i mirisa djetinjstva.)

Evo me, ulazim u hotel «Euro», tek da na brzinu popijem prvu kaficu. I, ako me neko traži... A traže me: stigli su gosti iz Gradačca. U brzoj izmjeni informacija, saznam da sam s jednim od njih, prije skoro 40 godina, išao u mejtef, kad je onomad njegov otac kao hodža službovao u Odžaku. Tu se mi izgrlimo, a njegovoj ženi to teško padne, jer, s kime će se

ona sada grliti kad nije pohađala vjeronauk. U to se iznad Odžaka pomoli sunce, nekako blijedo, žućkasto, kao žućkasta svjetlost iz ulične svjetiljke ugrađene u terasu hotela «Euro».

(Pitam se, kome će prvom uspjeti, Rusima ili Amerikancima, u loše prikrivenoj želji da legaliziraju ograđivanje Sunca!)

Nije dugo trebalo Niazu i meni da dovedemo «Građane» (u daljnjem tekstu bez navodnika!) do zadanog odredišta. Sa svega nekoliko zaustavljanja, da bi nas mogli pratiti do sljedećeg skretanja, stigli smo na izletišta Radilj. Tu nas dočekaju neki od Odžaćana i, uz vruću Sabininu kafu i skorene Ankičine kifle, s bezbroj rečenica produbljujemo poznanstvo s gostima.

U to stižu oni: Brođani! Slavonski! Jedna od njih, načinom gospođe i šarmom veseljaka, usklikne: «A, Isuse, kako vam je prekrasno ovdje!» «Dragi Alahu, plašno vam fajn vođe!», prevodim ja roditelji iz Gradačca. To se sviđa gospođi, pa ona počne prizivati Alaha, a meni ne budi teško - Isusa. To ja zovem međureligijski dijalog!

A onda, kad smo se svi skupili, podijelimo se u dva skoro pa reciprociteta. Naš predsjednik Ivo, gospodar pohoda, oštrim pokretom očiju uputi me među one što će dužom stazom, kao da kaže, ta još ti je fotoaparat na ramenu, a uvijek si imao više smisla za slikanje od mene, tvoje fotografije nisu velika sramota.

Krenemo. Građani, navikli na brdo, vazda na čelu. Mi, ravničari, kad ugledamo običnu kamaru zemlje, prvo zastanemo pa se čudimo: «Kol'ko brdo, jebote!» Oni ništa ne jebu, samo piče. I već su na vrhu, a mi se još, razgoračenih očiju od uzbuđenja, «seksamo s brdom» u podnožju.

Tu se jave i prvi problemi: Građani na čelu, kao da jurišaju na Beč, samo bi naprijed, a Brođani, onako fini, na začelju, kao da će na koncert Bečke filharmonije, samo bi pravili pauze. Uvijek su se ti Brođani razlikovali od nas: po kvaliteti svoje opreme, po boji papira u koji umataju

sendviče, po... ..po autobuskoj stanici.

Sljedeće čega se sjećam: odmaramo se na livadi opkoljeni nepoznatim krajolikom. Da li je nepristojno u ovome času priznati da smo se izgubili? Sabina i Jela bezbrižno ljušte posljednji kontingent sendviča, Ive i Pačka, koji su označavali staze, već odavno nema među nama, a «odgovorni» Ankica i ja, dok ne skontamo gdje smo, za početak prihvaćamo utješnu ideju brzohodajućeg, a brzomislećeg Građanina, kako nam je javljeno da grah još nije skuhan i da se što duže vrtimo u krug. I, bogami, Alaha mi, Isusa mi, «izvrtimo» se nekako. Osim uz božju pomoć, do Radilja stignemo i prateći visoki stup pare što se dizao iznad kotlića u kojem se kuhao grah. Lažem, naravno; kud je bilo oblačno, kud su se brda uzdizala iznad kotline, a da neće iznad kotlića. Ovo je samo literarna fora da se neprimjetno prebacim na opis situacije u kojoj smo se počampali za ukusni grah kuhara Franje Čike.

Ne skidaj opremu, ne pali cigaretu, prevari onog do sebe da mu je bolje mjesto dalje od kotlića koji se puši, dodaj mi preko stola susjedov sahan, generaciju moja, iz mejtefa, samo da se dočepaš što bolje pozicije za grah. A bit će ipak da sam malo pretjerao u ovom opisu, osim što je grah zaista bio izvrstan. U toj raspodjeli mjesta meni dopadne panj. Panj od hrastova drveta i juneći rep u grahu iz mesnice kod Sudeta.

Narednih pola sata mogli bismo definirati kao svjetsko prvenstvo u kusanju, mljackanju, čapćanju, stenjanju i mmm-makanju.

Sve živo, kao nojevi, zarilo glave u tanjure, samo djeca trče okolo kao guske bez glave. Onaj Asmerov šejtan upecao nekakvu gujavicu, tanka, tanka, a dugačka kao šnjura od cipela, sve se uvija dok je ovaj drži. Jedan Brođanin u nemani prepoznaje trakavicu, pa predlaže da mali ode oprati ruke, jer se može zaraziti. Eh, dragi gospodine, ne znate vi našu djecu, prije će trakavica dobiti njih!

NE DAJTE SE, TETOVIRANI!

Tetovirani,
k'o od majke rođeni

I taman da užitak dovedem do vrhunca, paleći cigaretu poslije dobra dva tanjura graha, kad se iz mobitela onog jednog Brođanina od Brčkog razliježe zvukopis s koncerta braće Begić u Županji. Mislim se, nemoj mi, šargije ti su pet žica i telefona mobilnoga, tih ušminkanih estradnjaka, mi ovdje štujemo samo Jerkana i Barišu, oni su nama zakon. Nažalost, ni jednog ni drugog, iz različitih razloga, nije bilo tu, pa smo se morali zadovoljiti lošijim, alternativnim rješenjem: Duran će pjevati sevdalinke, a na harmonici će ga pratiti onaj Kasimov stariji.

Građani su bili dosljedni samima sebi u tome da uvijek budu prvi: prvi su se ispjevali i odlučili napustiti nas. Evo me, ustajem, tek da se pozdravim s njima. Da li je to nepristojno u ovome času: Duran, Đulzulejha, i Kasimov, bezbeli.

Po prvi put se taj dan uvaljujem za stol, preko puta novostečenih prijatelja iz Broda. Odmah su mi se svidjeli: u ophođenju imaju blagost djece cvijeća, a tetovirani su, mal' ne napisah, k'o od majke rođeni. Kako nekoliko čaša vina nije bilo dovoljno da se uživim u sevdalijski ambijent, oni su mi svesrdno pritekli u pomoć, tako što su mlatili mojom glavom o stol.

Raspolazem s još milion važnih i nevažnih podataka s našeg pohoda: ko je pojeo tri tanjura graha, kome su se izlizale čarape na petama kad se izuo na onoj livadi gdje smo se odmarali, ko nije ponio sendvič, pa se kompromitirao, grebući se od onih tetoviranih.

Znam da će još biti pohoda,
Ali nikad više ovog - 19.04.2009.
Ja neću više s vama
Ako budete ovako rano išli.
I ta će mi činjenica kao teško pasti.
A bit će ipak da ste vi u pravu,
Jer sam sam u krevetu do podne,
Koji ste vi napustili i predali bez borbe.
A ponovo počinje kiša,
kao što je već kišilo,
samo sam to zaboravio napisati.
Red praznih stolova
i još samo nekoliko nas,
različitih spolova.
Udaljeni glasovi koji se miješaju:
Glasovi Građana i Brođana, blejanje
Antinih ovaca i meketanje koza,
Na brzinu pokupljen kotlić s preostalim
grahom
Nestaje zajedno s Duranom.
Još malo vožnje do Odžaka
I... ..gotovo!

Ne daj se, generaciju iz mejtefa,
Ne dajte se, tetovirani!
Ne dajte se i svi vi, Građani i Brođani!

A vas mi je, Odžaćani...

“Građani jurišaju na Beč”

Brođani, ležerno, kao na koncert Bečke filharmonije

Vanzemaljci su česta pojava u Županji,
malo-malo pa se zaposle u nekom od ministarstava

Franjo Čiko
u pari od graha

Vučjačko kolo
(Karakteristike: gurati se na što manjem prostoru)

Duran i “Odžačka filharmonija”

Hanka Paldum, Branka Sovrlić
i Zorica Brunclić

Eh, dragi gospodine, prije će trakavica dobiti njih!
Raspolazem sa još milion podataka:
ko je pojeo tri tanjura graha...

BIOMANIPULACIJA

Katarina Čamber

Ljudskim djelovanjem u mnogim jezerima došlo je do povećane eutrofizacije. Raspadom uginuloga biljnoga materijala nastaje DETRITUS koji se taloži u sedimentu. Daljnim razlaganjem ponovno se oslobađaju nutrijenti (fosfor, dušik...) potrebni za razvoj algi i vodenog bilja. Time se zatvara energetski lanac takvog jednog ekosustava.

Čovjek dovodi u jezera višak nutrijenata čime narušava prirodnu energetsku ravnotežu. To pogoduje primarnim producentima (vodenom bilju i alge) koji bujaju. Povećava se ukupna organska masa, osobito u zoni bentosa čijom mikrobiološkom razgradnjom se nutrijenti ponovno oslobađaju. Jezerske ekosustave možemo očistiti biomanipulacijom, tj. uvođenjem vrsta koje se hrane nagomilanom biljnom hranom.

Prvo se analizira kakvoća vode. Zatim se utvrđuje trenutno stanje ribljeg fonda i ostalih biljnih i životinjskih vrsta. Potrebno je i fizičko uklanjanje makrofita, te izmuljivanje. Važan je i izlov grabežljivih riba, te poribljavanje herbivornim vrstama riba.

Ribe koje se najčešće biraju za poribljavanje

Mnoga europska jezera nastanjuje Sunčarka uvezena iz Sjeverne Amerike. Štetna je jer se hrani ikrom i mlađi autohtonih vrsta. Može se kontrolirati dovođenjem pastrvskoga grgeča *Micropterus salmoides*, američke vrste koja se hrani ikrom i mlađi sunčarke.

Najznačajnija herbivorna vrsta je amur *Ctenopharyngodon idella*. Hrani se makrofitima. Lako se kontrolira jer se mrijesti samo u tekućicama (zahtijeva barem 0.6 m/s brzine protoka vode i adekvatnu temperaturu iznad 16°C).

Šaran, *Cyprinus caprio* je također značajna vrsta za biomanipulaciju. Nije agresivna vrsta pa se može poribiti u većim količinama. Hrani se biljnom hranom. Atraktivna je vrsta za sportski ribolov što može biti značajno za mnoga jezera.

Bijeli tolstolobik, *Hypophthalmichthys molitrix* je pogodna vrsta jer se hrani algama. Ne mrijesti se u stajaćim vodama.

Sivi tolstolobik, *Aristichthys idella* se hrani algama ali i zooplanktonom te detritusom što je vrlo bitno za kakvoću vode u jezeru.

Vrste riba kojima se poribljava i njihovi postotni omjeri ovise od jezera do jezera, stupnju revitalizacije koji se želi postići, te zatečenome stanju.

Poribljavanju treba pristupiti oprezno jer svako nestručno poribljavanje može izazvati više štete nego koristi.

Primjer za to su nekontrolirane populacije babuške ili patuljastoga soma u našim vodama.

Za potpunu revitalizaciju nekoga jezera potrebno je uz biomanipulaciju koristiti i druge fizičke ili kemijske metode revitalizacije.

ČUVARI NAŠEGA ZDRAVLJA

Marija Lubina

U ovom broju ćemo u kratkim, najbitnijim crtama predstaviti osnovne vitamine, minerale i dodatke prehrani, njihovu ulogu u organizmu i prirodne izvore.

VITAMINI

VITAMIN A retinol nalazi se u zelenom i žutom povrću, mlijeku, siru, maslacu, jetrici, dok njegov nedostatak uzrokuje suhoću kože i kose, preosjetljivost očiju na svjetlost, noćnu sljepoću, smanjen imunitet.

VITAMINI B COMPLEX B1, B2, B3, B5, B6, B12 sadrže ga sve integralne žitarice, riba, jaja, mlijeko, voće i povrće, a njihov manjak dovodi do nervoze i živčanih smetnji, nastaju promjene na koži i sluznicama, slabokrvnost (B6 i B12)...

VITAMIN C askorbinska kiselina nalazi se u svim citričnim plodovima, šipku, lisnatom povrću, kupusu, paprici ..., a nedostatak dovodi do smanjenja otpornosti organizma i većoj sklonosti infekcijama te oštećenja i krvarenja desni. Dovoljno vitamina C u organizmu pomaže boljem iskorištavanju i vezivanju željeza.

VITAMIN D osnovna uloga je u izgradnji kostiju, nalazimo ga u ribi i ribljem ulju, mlijeku, siru, jetrici, žumanjku, a u organizmu se sam stvara pod utjecajem sunčevih zraka.

VITAMIN E tokoferol je tzv. «vitamin mladosti» koji ima antioksidativno djelovanje, štiti stanice od slobodnih radikala, usporava starenje, dobro djeluje na upalne procese, slabokrvnost i bolesti živaca. Nalazimo ga u biljnim uljima, orašastim plodovima, bademu, kikirikiju, pšeničnim klicama, margarinu i žumanjku.

MINERALI

KALCIJ (Ca) je mineral kojeg sadrže mlijeko i svi mliječni proizvodi, kelj, brokula, špinat, soja, orasi, sušeno voće, mineralna voda... Pomaže očuvanju zdravlja i gustoće kostiju, prevencija osteoporozi, rada živčanog sistema, grčevima mišića i probavnih organa, alergijama...

MAGNEZIJ (Mg) štiti srce i krvne žile, zajedno s kalcijem čuva gustoću kostiju i ublažava grčeve mišića, smanjuje razdražljivost. Nalazimo ga u soji, smeđoj riži, bananama, orasima, žitaricama i

suncokretu.

ŽELJEZO (Fe) izgrađuje crvene krvne stanice, a njegov nedostatak izaziva slabokrvnost, umor, gubitak daha, smanjene fizičke mogućnosti, smanjenu otpornost organizma. Sadrže ga jetrica, crveno meso, tuna, soja, grašak, integralno brašno, smokve i zobene pahuljice.

CINK (Zn) je mineral čiji manjak u organizmu slabi osjećaj okusa i mirisa, dovodi do poremećaja u rastu i spolnih poremećaja, slabijeg zacjeljivanja rana, pada imuniteta i dermatitisa. Najviše ga imaju školjke, rakovi, tune, iznutrice, soja, bundeva, sir, grašak i proizvodi od cjelovitog zrna žitarica.

DODACI PREHRANI

OMEGA 3 MASNE KISELINE iz ribljeg ulja djeluju na srčano krvni sistem, masnoće u krvi, zgrušavanje, cirkulaciju, povišen krvni tlak, smanjuju rizik nastanka srčanih bolesti. Prirodni izvor je riba i to najbolje «plava riba» na jelovniku bar 3 x nedjeljno!

MATIČNA MLIJEČ je pčelinji proizvod, prirodni izvor vitamina A, C, D, E, B COMPLEXA, minerala kalcija, željeza, bakra, fosfora, kalija, silicija, sumpora, proteina, esencijalnih aminokiselina, enzima... Pravi prirodni «eliksir zdravlja»

koji jača otpornost organizma, poboljšava stanični metabolizam te fizičke i mentalne sposobnosti.

ALOA VERA koristi se čisti sok biljke prvenstveno kod problema i za obnavljanje probavnog sistema, želuca i crijeva, ali i za jačanje imuniteta i poboljšanje općeg stanja organizma.

EHINACEA (Echinacea purpurea) je biljka koja stimulira naš imunološki sistem, pa se preporučuje osobama sa slabim imunitetom i kod učestalih infekcija.

PROPOLIS pčelinji proizvod, prirodni izvor aminokiselina, vitamina, mineralnih soli i supstanci s antibakterijskim djelovanjem. Djeluje kao imunostimulator, protiv bakterija, gljivica, za zacjeljivanje rana, a osobito djelovanje je vidljivo na dišnim putovima i grlu.

Ne mogu završiti a da ne nabrojim još nekoliko zanimljivih i bitnih dodataka prehrani, koji su to svojim sastavom i utjecajem na naš organizam sigurno zaslužili: ginkgo, brusnica, noni, jabučni ocat, bijeli luk, alge, ženšen, artičoka, probiotici, zeleni čaj...

Bio je ovo naš mali doprinos očuvanju zdravlja i podizanju svijesti o brizi, samopomoći i osobito preventivi koja je danas bitan dio našeg života i zdravlja.

Vitamini i minerali

MRAVI

Mirzeta Topalović

Izaberete li bilo koje mjesto za odmor na livadi, u šumi, u dvorištu ili bilo gdje u prirodi neće proći puno vremena, a prvo živo biće koje će skrenuti vašu pažnju, biće vjerojatno malo sitno stvorenje koje se zove mrav. Mravi su iz porodice Formicida - red Hymenoptera (opnokrilci). Bliski su srodnici pravih osa, ali se vode kao zasebna nadporodica Formicoidea. Proučavanjem mrava bavi se zasebna znanost koja se naziva **mirmekologija** (grana entomologije). Prema istraživanjima znanstvenika, na planetu Zemlji prisutni su oko 130 miliona godina. Sa preko 20.000 različitih vrsta, rasprostranjeni su na gotovo cijelom planetu, izuzev Antarktika. Uglavnom su dužine od 2 - 7 mm, iako neke vrste mrava mogu biti velike i do 2 cm. Postoje smeđi, crni i crveni mravi kao i oni sa ili bez krila. Poput pčela, mravi spadaju u socijalne insekte, što znači da žive u velikim zajednicama ili kolonijama, odnosno mravinjacima (koji mogu brojiti oko 20 milijuna mrava) i gdje se prepoznaje matica (kraljica), sterilni ženski radnici i mužjaci. Kolonija mrava može imati nekoliko matica koje jedine imaju krila koristeći ih prilikom parenja, poslije čega odbacuje krila, i pravi gnijezdo u kojem polaže jaja. Sterilni ženski radnici su vojnici i radnici. Mravlje kolonije mogu živjeti vrlo dugo. Mravi radnici mogu živjeti do 7 godina, a kraljica i do 15 godina. Prirodni neprijatelji mrava su ptice i to u Evropi naročito žuna, veliki djetlić, gušteri, zmije, kukci, a u Srednjoj i Južnoj Americi i mravojedi.

Na našim prostorima najčešće se pojavljuju: crni mrav, građevinski mrav, i vrlo čest u prostorima sa umjetnim izvorom topline tzv. faraonski mrav. Crni mravi, kao jedni od najvećih mrava, nastanjuju zapuštena drveća, ali i sve vrste objekata, bez obzira na starost ili tip konstrukcije, u kolonijama i do 50 000 mrava radnika. Građevinski mravi se gnijezde vani pod kamenjem, duž ili u pukotinama pločnika, najčešće oko betonskih građevina. Faraonski mravi su najustrajniji, i najteži za kontrolirati u ljudskim nastambama. Stvaraju enormno velike kolonije i do nekoliko milijuna unutar kolonije. Unutar mravinjaka postoji vrlo izražena podjela rada. Kao čisti i uredni insekti, mravi unutar mravinjaka održavaju najviši stupanj čistoće, što je preduvjet za njihov zajednički život. Na taj posao su raspoređeni mravi koji imaju samo zadatak da čiste otpad iz gnijezda i odlažu

ga na određena mjesta. Mravi lako pronalaze svoj mravinjak pomoću mirisa, jer svaka kolonija posjeduje karakterističan miris (feromoni). Crni i šumski mravi nemaju miris, ali trag ostavljaju špricanjem mravlje kiseline. To je način njihove međusobne komunikacije kao i dodir ticala.

Danas u svijetu, problem mrava postaje sve veći jer ih je teško staviti pod kontrolu. U prvim proljetnim danima njihova pojava i prisustvo u našim domovima može nam zadati glavobolje, pa i naštetiti. Kada jednom uđu u naš životni prostor vrlo ih je teško istrijebiti.

Zato je potrebno:

- kuhinju i kuhinjske površine održavati redovno čistim, jer na svojim putanjama do izvora hrane mravi ostavljaju mirisni trag porijeklom od feromona. Redovnim čišćenjem otklanja se mogućnost nalaska hrane;
- sigurna taktika je da van kuće ostavimo dovoljnu količinu slatke hrane ili mrvice obične hrane, što će im privući pažnju od životnog prostora u kojem se sami krećemo;
- prilikom čišćenja treba imati na umu, da će i u najmanjim pukotinama, ukoliko se nađu ostaci, naročito slatke i masne hrane, mravi vrlo brzo početi okupljati svoju mnogobrojnu družinu;
- razna kemijska sredstva su se pokazala neučinkovita u borbi sa mravima, pa je bolje i izbjegavati ih, jer ionako smo okruženi sa prevelikom količinom kemikalija u našim životnim prostorima;
- na mjesta skupljanja mrava na otvorenim mjestima izvan kuće, ne možemo naročito utjecati, ali čišćenje površina uz temelje stambenih objekata umnogome doprinosi razbijanju legla. No, mrav je previše vrijedan da bi bio «raseljen». Vrlo brzo se sele i formiraju novi i uređeni mravinjak.

Mravi su i korisni, jer skupljaju različite vrste ostataka u prirodi, sitne organske tvari i uginule organizme. Sve bi se to inače gomilalo i proizvodilo nesnosan i neugodan miris, ili širilo različite zaraze. Jedna od najkorisnijih vrsta mravi, inače izričito stanovnik šuma, je veliki crveni šumski mrav jer uništava šumske štetnike. Radi povećanja broja mravinjaka u šumama, šumski mravi se u nekim zemljama uzgajaju u laboratorijima i onda prenose u šume zbog daljeg širenja i razmnožavanja. To je obično u zemljama gdje je opstanak mrava ugrožen zbog sabiranja mravljih jaja u trgovačke svrhe za prehranu ptica.

Pčelarima je poznato da su pčele i mravi vrlo često «poslovni partneri». Naime, ako uđu u podnice pčelinjaka, mravi uklanjaju otpale opasne nametnike pčela varroe, a sam prostor oko pčelinjaka čiste od uginulih pčela te hrane zaostale od pčela. Ukoliko mravi ne stvaraju veće probleme oko pčelinjaka ne treba ih uništavati, ali ako napadnu okvire s medom ili izvrcane nastavke onda se treba obaviti dezinfekcija od strane stručnih lica.

I par zanimljivosti.

Mravi se često koriste kao grupa za ispitivanje evolucije i socijalnih sistema. Međunarodni tim pri Poljoprivrednom fakultetu u Krakovu je promatranjem tzv. brazilskog mrava, došao do saznanja da su mravi vrlo poštrovani kad je u pitanju njihov mravinjak. Naime, u sumrak se mravi se «zatvaraju» u mravinjak. Zatvaranje ulaza u mravinjak uvijek čini skupina od nekoliko poštrovanih mrava koji ostanu van mravinjaka, i kad sunce zađe oni na ulaz nabacaju pijesak, sve dok ulaz ne postane nevidljiv. Ispočetka su znanstvenici mislili da se radi o zalutalim ili odbjelim mravima. Dugim promatranjem su ustanovili da ti mravi točno znaju što rade i da su oni u stvari sa «zadatkom». Nakon što zatvore mravinjak oni odlaze u noć. Najčešće ugibaju ili ih otpuše vjetar, a neki imaju i sreću da prežive do ujutro.

Mravi mogu podići 20 puta veću težinu od vlastite težine, a noge imaju iznimno jake i snažne za trčanje. Kada bi čovjek mogao trčati, s obzirom na svoju veličinu, trčao bi brzinom trkačkog konja. Mravlji mozak ima 250 000 moždanih stanica, a ljudski mozak ima 10 milijuna, što znači da mravinjak od 40 000 mrava, kao zajednica ima istu veličinu mozga kao čovjek.

Sve u svemu ako želite u prirodi pronaći kutak samo za sebe - s mravima morate računati.

VRANICA

Asmer Kršić

Planina Vranica u prostoru i vremenu, planina vukova, staza i bogaza, planina sveg što je poznato ovdašnjem čovjeku, ali ipak nedovoljno istraжена planina. Kažu da snježni nanosi zimi znaju biti i do 6 metara, a jedan interesantniji podatak kaže da se snijeg na ovoj planini istopi tek sredinom 7 mjeseca. Gorsko oko, kako ga učen svijet zove, a u običnom narodu poznato kao Prokoško jezero, ukras ove planine, ledničkog je porijekla i stanište Tritona, endemske vrste čovječije ribice. Nalazi se na 1636 metara nadmorske visine, 17 kilometara zapadno od Fojnice, a do njega se stiže makadamskim putem prelijepim krajolikom, uz rječicu Jezernicu, koja izvire iz ovog jezera.

Ova planina je „izvor života“ za mnoge gradove koji su našli mjesto pod njenim obroncima: Bugojno, Prozor-Rama, Donji Vakuf, Fojnica, Kreševo. Vranica se uglavnom iskorištava sječom šume, dok posljednjih godina mnogi prirodoljubci i entuzijasti pokušavaju staviti pod zaštitu države barem jedan mali djelić ove nadasve impozantne planine, kao što je Prokoško jezero. Planina je jako bogata raznolikom florom i faunom, ljeko-biljem, borovnicom, brusnicom (divljom), raznim vrstama gljiva. U njenoj utrobi leži neprocjenjivo rudno bogatstvo, o čemu svjedoče i tri rudnika zlata, koje su iskorištavali svi „putnici namjernici“ koji u zadnjih nam 300 i više godina prođu Bosnom. Najveći vrh Vranice je Nadkrstac, 2112 metara iznad mora.

Zanimljivo je istaći, kako je ova planina stoljećima bila skrovište mnogim velikodostojnicima, kraljevima i kraljicama, ali najistaknutija je bila kraljica Katarina Kotromanić-Kosača, o čemu svjedoči i kraljevski grad Kozlograd (1300 m). Smješten je na masivu Matorac (najveći vrh 1937m) i od ovog grada ostali su samo vezovi za „brodove“ i razbacano kamenje koje napola prekriva zemlja i raslinje.

Jedan mali dio priče o ovoj prelijepoj planini ispričan je. Međutim to nije sve, naše društvo prijatelja prirode „Lipa“ Odžak, u koje ste naravno svi dobrodošli, pravi dvodnevni pohod na ovu ljepoticu 20-21.9. ove godine, pa će to biti izuzetna prilika da se sve ovo vidi i doživi.

SVJETSKI DAN VODA

Ploveći morima, okeanima, gledajući nepregledna vodena prostranstva, a sjetivši se svojih presahlih zaliha vode za piće, mornar žalosno konstatira: «Voda svuda, al' ni kapi za piće». Iako sedamdeset posto Zemljine površine prekriva voda, samo je tri posto od sve te vode slatka, voda za piće. I nije mornar jedini svjestan te činjenice. Oko 1,1 milijarda ljudi na Zemlji nema stalan pristup zdravoj vodi. Hoćemo li i mi postati svjesni činjenice da je čista i zdrava voda neophodna za opstanak čovjeka i živog svijeta u cjelini prije no što ostanemo bez nje? Razvoj čovječanstva i divlji ekspansionizam u prirodi sve više ugrožava zalihe čiste vode. Zemlja je jedinstvena pojava u svemiru zbog svog izobilja vode. Hoće li tako i ostati?

Da se ukaže na značaj i potakne humaniji odnos naspram vode, UN je u Rio de Janeiru, decembra 1992. godine proglasio 22. mart «**Svjetskim danom voda**», a razdoblje od 2005. do 2015. godine desetljećem vode pod geslom «**Voda je život**». Iz dana u dan sve više jača svjesnost da je voda najdragocijenije ovozemaljsko bogatstvo i strateški resurs.

"Vjerujemo da će ti problemi koji su već sada ogromni postati u budućnosti još veći. Prema trenutnim procjenama svjetske organizacije, vjerujemo da će do godine 2025. oko 3 milijarde ljudi diljem svijeta biti sučeljeno s nestašicama vode, u nekim slučajevima i po život opasnim nestašicama," kaže Petersen.

Unatoč majušne količine iskoristive vode za piće na Zemlji, stručnjaci kažu da je ima dovoljno da se zadovolje potrebe čovječanstva. Problem je, međutim, neadekvatna infrastruktura za dopremu i raspodjelu vode u mnogim zemljama, gdje nema niti specijalnih postrojenja za obradu otpadnih voda, niti dovoljno cjevovoda. U razvijenijim zemljama „upravljanje vodama obuhvaća:

zaštitu voda, korištenje voda, zaštitu od štetnog djelovanja voda i uređenje vodotoka i drugih voda“, a sve s ciljem: smanjenja zagađenja voda, postizanja dobrog stanja voda i sprečavanja degradacije voda. Vode su opće dobro i kao takve su pod posebnom zaštitom Bosne i Hercegovine, Federacije, kantona, grada i općine. Politika upravljanja vodama određuje se strategijom upravljanja vodama, koja je dio Federalne strategije zaštite okoliša. Federalno ministarstvo vodoprivrede priprema prijedlog strategije upravljanja vodama, uz saglasnost federalnog ministarstva nadležnog za okoliš. Strategija upravljanja vodama s a d r ž i n a r o č i t o :
- ocjenu stanja u području upravljanja v o d a m a ;
- ciljeve i pravce zaštite voda, zaštitu od štetnog djelovanja voda i održivog k o r i š t e n j a v o d a ;
- prioritete za postizanje ciljeva u p r a v l j a n j a
Rezerve vode za piće nisu neiscrpivi prirodni resurs. Kako bi se osigurale dovoljne količine zdrave vode za piće, potrebno je uložiti dodatne napore u zaštitu i štednju vode, tj. potrebno je prepoznati nužnost racionalnog korištenja vode, i zaštititi je.

Vodama se mora upravljati po načelu jedinstva vodnog sistema, načelu održivog razvoja kojim se zadovoljavaju potrebe sadašnje generacije i ne ugrožavaju prava ni mogućnosti budućih generacija da to ostvare za sebe. Dokazana istina je da dnevno nestaje desetak živih bića. Administrativno teritorijalne granice pojedinih slivnih i vodnih područja postoje samo u čovjekovom svijetu, a voda to ne primjećuje. Do svakoga dolazi „nečija“ voda, a svi će „svoje“ vode uvijek poslati drugima. Naša je neizmjerena obaveza i garancija budućnosti usađivati zdravu misao u mlade umove kojima se toliko želimo ponositi, da brinu i da na sve načine čuvaju tekući dragulj kojim nas je Zemlja tako bogato darivala.

Zemlja je možda jedinstvena u svemiru zbog svog izobilja vode, koja pokriva 70 posto njezine površine. No, u skladu sa žalopojkom mornara "Voda svud naokolo, al' ni kapi za piće", ogromna većina te vode nije za piće "Stvarno je začuđujuće da na ovom plavom planetu, na planetu s tolikim izobiljem vode, samo tri posto od sve te vode je slatka, voda za piće," kaže Erik Peterson, iz Centra za strateške i međunarodne studije, u Washingtonu, koji ističe da i od tako male količine vode za piće, tek je djelić dostupan za svakodnevnu upotrebu. Ideja se sastoji u tome da se barem na taj dan, diljem svijeta, posebno skrene pažnja na probleme vezane za vodu i vodene resurse. Prema podacima UN-a, oko 1,1 milijardu ljudi na Zemlji nema stalan pristup zdravoj vodi, koja je, ističe UN, neophodna za zdravlje i kritična za održivi razvoj i smanjivanje siromaštva i gladi.

Zbog toga je UN, poslije konferencije o zaštiti okoliša i razvoju u Rio de Janeiru, u prosincu 1992. proglasio 22. ožujak "Danom voda", a od 2001. godine govori se o " S v j e t s k o m d a n u v o d a ". Zanimljivo je to, da svake godine druga agencija UN-a koja ime veza sa pitanjem voda učestvuje kao koordinator proslave za cijeli svijet. Da bi se još više istaknulo značenje brige o vodi, razdoblje od 2005. do 2015. godine proglašeno je desetljećem voda pod geslom „Voda za život“. Proslavu 2006. koordinirao je UNESCO sa glavnom temom: voda i kultura, a 2007 godine Organizacija za hranu i agrikulturu (FAO), dok je tema bila suočavanje sa nedostatkom vode. UN-ov odjel za ekonomiju i socijalna pitanja (UN DESA) koordinirao je i proslavu Svjetskog dana voda 2008. godine kao međunarodne g o d i n e s a n a c i j e . Ove, 2009., godine tema je „zajedničke vode zajedničke mogućnosti“ sa posebnim fokusom na prekogranične vode koje nas vežu zajedno. Zato je neophodna saradnja, povjerenje i razumijevanje među državama te širenje mira, sigurnosti i održivi privredni rast. Od svih riječnih bazena i jezera na svijetu, njih 263 ulaze u kategoriju prekograničnih sa teritorijom koja obuhvaća 145 zemalja i skoro pola Zemljine površine.

Većina slatke vode na Zemlji ili je smrznuta, ili je u močvarama, tako da od svake litre slatke vode samo jedna kap ostaje za ljudsku potrošnju. Polovica toga već se koristi u poljoprivredi, industriji, te u gradovima i drugim naseljima. No, šestina čovječanstva oko jedne milijarde ljudi nema zdrave vode za piće, a dvije i pol milijarde nema sanitarne uvjete življenja. Statistike Ujedinjenih Naroda pokazuju da gotovo polovina stanovnika zemalja u razvoju pati od bolesti poput kolere i proljeva kao izravne posljedice nedostatka sanitarija. S daljnjim rastom broja stanovnika u svijetu, kaže Erik Peterson, još više će ih biti izloženo takvim uvjetima ž i v o t a .

Na čovjekovom putu uništavanja Zemljinih ekosistema voda dešava se pogubna situacija: on štetno djeluje na njeno najdragocijenije i najkritičnije bogatstvo vodu. Mnogi svjetski naučnici predviđali su vrijeme kada će čista voda postati i naoskudniji resurs na zemlji. „Ili ćemo uspjeti ograničiti rasipanje vode ili ćemo do 2000. umrijeti od žeđi“, najavljeno je na Svjetskoj konferenciji Ujedinjenih naroda o vodi 1977. Ova zloslutna upozorenja nalažu da se sa vodama gospodari s punim poštovanjem. Međutim, u utrci za uništenjem močvara, čovjek ozbiljno ugrožava taj najpotrebniji resurs. Močvare pomažu u pročišćavanju vodnih površina rijeka i potoka. Neki vodonosni slojevi ne pune se više čistom vodom, nego su onečišćeni otpadnim tvarima i zagađivačima, i to sve na našu štetu. Voda koje je nekad bilo u mnogobrojnim močvarama, iscrpljena je, doprinoseći toj nestašici. Od prostranih slanih močvara do malih slatkovodnih močvara i bara u unutrašnjosti, pa sve do prerijskih močvarnih područja u Sjedinjenim D r ž a v a m a i K a n a d i .

MASNA MRLJA PLUTA BOSNOM

U donjem toku rijeke Bosne početkom marta primijećena je masna mrlja nepoznata porijekla. Jednim dijelom se zadržala na ušću u Savu, ispod Prudanskog mosta, dok je glavnina nastavila plutati niz rijeku Savu.

Radi utvrđivanja o kojoj je supstanci riječ, predstavnici Rafinerije ulja iz Modriče uzeli su uzorke ostataka mrlje i vode iz rijeke Bosne. Glavni vodoprivredni inspektor Miroslav Tanasić potvrdio je da od naftne mrlje, koja je rijekom Bosnom dospjela u Savu. Nema nikakvih opasnosti po biljni i životinjski svijet, kao ni za vodosnabdijevanje stanovništva na tim područjima.

PISMA ČITATELJA

Poštovani uredniče „Lipe“!

Mi smo učenici 3. a/8 Osnovne škole Vladimira Nazora iz Odžaka. Redovno čitamo ekološki bilten društva prijatelja prirode „Lipa“. Podržavamo Vaše napore da podignete svijest naših sugrađana o važnosti očuvanja okoliša. Također smatramo da se u različite ekološke aktivnosti trebaju uključiti svi građani. Naša škola već nekoliko godina učestvuje u aktivnostima čišćenja grada. Prošle godine smo se pismom obratili načelniku naše općine s molbom da organizira postavljanje više kanti za smeće u centru grada. Još uvijek se nadamo da će naša molba biti ispunjena. Mi se smatramo malim ekolozima. Svjesni smo da prirodu trebamo čuvati za buduća pokoljenja. Tijekom godine uz svaku tjednu/sedmičnu temu provlačimo i poneku ekološku poruku koja uvažava i poštuju zakone prirode. Često organiziramo učenje u prirodi o prirodi. Ispred naše školske zgrade je stablo lipe. Svaki dan je promatramo i zapažamo promjene na njoj. Smatramo je zaštitnim znakom naše škole. Ona je naša zaštitnica, liječnica, mirisna oaza, inspiracija za sve aktivnosti koje radimo u sklopu nastave. Nedavno smo imali temu promet/saobraćaj. U sklopu toga odradili smo niz aktivnosti pa tako i ekološku aktivnost Moja ulica ekološka ulica. Smatramo da naša razmišljanja, odnosno naša likovna i literarna ostvarenja trebaju vidjeti, čuti, pročitati i drugi. Stoga Vas molimo da naše radove objavite u Ekološkom biltenu s nadom da će se i drugi uključiti te ćemo time proširiti mrežu prijatelja prirode.

Puno pozdrava od 3a!

Toliko za sada od nas u pisanom obliku (šaljemo Vam i naša likovna ostvarenja na istu temu). Vidimo se na obilježavanju „Dana planeta Zemlje“.

HIMNA ZEMLJANA

On, ja i ti Zemljani smo svi.
Zemlja planet je za dobre ljude sve.

Crni, crveni, žuti i bijeli
Budimo braća jer
Zemljani smo svi.

MOJA ULICA

Titova ulica se nalazi u gradu Odžaku. Duga je oko dva kilometra. Ima i puno malih ulica i sokaka. Među njima je i moja ulica. Duga je tristo pedeset metara. U mojoj ulici ima puno kuća. Ima i malo drveća. Moja ulica je čista zato što je ja i moji susjedi čistimo. Na kraju ulice ima puno drveća. Tu je zrak puno čišći. U proljeće moju ulicu krasi djeca i zelenilo, ljeti sjajno sunce, u jesen šareno lišće a zimi snijeg, blistave ledenice i snjegovići. Ja najviše volim svoju ulicu. Voljela bih da sve ulice na svijetu budu čiste.

(Sandra Čulap)

MOJ SOKAK

Mo j s o k a k j e raznolik. U njemu se nalaze tri kuće i firma. Lijep je i zanimljiv naš sokak, pun doživljaja, čist i uredan. Mi ga uređujemo i čuvamo, održavamo i volimo. Trebamo čuvati okoliš jer ako štetimo njemu, štetimo i sebi.

(Matea Kesedžić)

OPIS MOJE ULICE

Moja ulica se zove Bosanska. Duga je i vodi na rijeku Bosnu. Ima puno vrtova i kuća a ponegdje i malo cvijeća. Cesta je na više mjesta nabacana smećem. Ljudi sve više bacaju smeće i time zagađuju svoju ulicu i prirodu. Mnogi ljudi iz moje ulice trebali bi očistiti i urediti svoju ulicu. Na primjer: da pakupe smeće na cesti i vrtovima, očiste rijeku Bosnu i postave više kanti za smeće.

(Eldina Alić)

Crte: Matea & Amina

Nastavak na sljedećoj stranici!

MOJA ULICA

Moja ulica je lijepa i čista. Dvorišta u mojoj ulici imaju puno stabala voća i raznog cvijeća. Ljudi u mojoj ulici su jako vrijedni. U proljeće je lijepo proći kroz moju ulicu, gledati behar u dvorištima i ljepotu boja cvijeća. Nalazi se u Modriči i nosi naziv pisca Bore Stankovića. Dođite i uvjerite se.

(**Ida Mehmedbegović**)

MOJA ULICA

Moja ulica se zove Ulica Džemala Bijedića. U njoj se nalaze Dom zdravlja i srednja škola. Ulica je jako zagađena jer učenici koji pohađaju srednju školu bacaju smeće i čikove po cijeloj ulici. Voljela bih kada bi se ulica očistila i kada bi ljudi koji njome prolaze imali malo više savjesti da ne bacaju smeće okolo i da ne zagađuju okolinu u kojoj živimo. Trebalo bi posaditi više cvijeća u okolinu Doma zdravlja i škole. Tako bi se i ljudi koji tu žive osjećali bolje a također i oni koji posjećuju Dom zdravlja i srednju školu.

(**Amna Silajdžić**)

OPIS MOJE ULICE

Ja živim u Ulici Redže Škangića u Kadru. U mojoj ulici ima jako mnogo velikih i malih kuća s lijepo uređenim dvorištima. Najviše mi se sviđa moja ulica u proljeće jer su tada biljke u cvatu. Nema puno zagađivača zraka pa je samim tim ulica prilično ekološka.

(**Vildana Bikić**)

PLAN RADA DRUŠTVA

01.05.2009.g.
PROSLAVA PRAZNIKA RADA
09.05.2009.g.
JAVORJE «Borinom stazom»
17.05.2009.g.
SVILAJ - kružno
31.05.2009.g.
BOS. BIJELA «Čičkovom stazom»
07.06.2009.g.
ODBOJKAŠKO DRUŽENJE
13-14.06.2009.g. VLAŠIĆ Galica

OPIS SOKAKA

Taj mali sokak svojom dužinom povezuje pet kuća. Asfaltiran je i okružen zelenilom. Na desnoj strani sokaka prostire se farma goveda i koza. U rano proljeće je najljepše. Priroda ga obaspe svojom ljepotom. Voćnjaci procvjetaju, ptičice pjevaju, a šume ozelene. Zbog svoje prirodne ljepote i čiste prirode mali je raj za šetnju.

(**Jakov Marinović**)

MOJA ULICA

Moja ulica se zove Ulica Redže Porobića. Ona je najduža ulica u Odžaku. Ja stanujem u blizini zgrada Hanki i osnovne škole. Kad bih mogla, zasadila bih ispred svake kuće cvijeće i drveće. Što se tiče smeća u mojoj ulici, najviše ga ima ispred škole i oko zgrada Hanki. To me najviše smeta i boli, jer to smeće bacaju mlađi, tj. oni na kojima ostaje svijet. Kad bi svatko od nas smeće bacao u kantu, bila bi čista ulica, grad, država, cijela planeta.

(**Elma Emić**)

MOJA ULICA

Moja ulica je Proleterska. Voljela bih da moja ulica bude uredna i lijepa, da ima puno drveća i cvijeća. Kada bi se moja želja ostvarila, ja bih bila sretna i vesela. Bilo bi puno ljepše. Zrak bi bio čist i svjež. Ja mislim da bi i ulici bilo drago.

(**Almira Puzić**)

MOJA ULICA

Moja ulica je lijepa, ali po njoj automobili brzo jure. Neki ljudi bacaju smeće. Ja bih želio da se ulica svakodnevno čisti. Tamo gdje ima zemlje da bude puno cvijeća. Da ulica ima svoje kante u koje bi se ubacivalo smeće, a ne razbacivalo po ulici.

(**Ammar Salkanović**)

KALENDAR ZNAČAJNIH DATUMA

01.05. MEĐUNARODNI DAN RADA
03.05. DAN SUNCA
08.05. MEĐUNARODNI DAN CRVENOG KRIŽA
20.05. DAN ZDRAVIH GRADOVA
24.05. EVROPSKI DAN PARKOVA
31.05. SVJETSKI DAN NEPUŠENJA
05.06. SVJETSKI DAN ZAŠTITE OKOLINE
08.06. SVJETSKI DAN OKEANA
14.06. SVJETSKI DAN DARIVANJA KRV
26.06. DAN MEĐUNARODNE BORBE PROTIV DROGE